

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Teze diplomové práce

**Statistická analýza regionálních disparit ČR na základě
vybraných makroekonomických ukazatelů**

Pavla Tlustá

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Diplomová práce zkoumá regionální disparity mezi jednotlivými kraji České republiky výhradně na základě makroekonomických ukazatelů. Práce je rozdělena do několika částí. Nejprve jsou zde rozebrány metodické postupy zachycující charakteristiku časových řad, jednorozměrných a vícerozměrných statistických analýz spolu s aspekty konstrukce souhrnných indikátorů. Pohled do celkové problematiky přináší teoretická východiska popisující základní pojmy regionalistiky se zaměřením na regionální disparity. Analytická část práce začíná pečlivým výběrem makroekonomických ukazatelů vhodných k meziregionálnímu porovnání. Následuje vlastní okomentování vývoje jednotlivých makroekonomických ukazatelů v krajích ČR v letech 2005 – 2012. Podstatná část analýzy pak spočívá ve volbě a aplikaci metody sestavení souhrnného indikátoru umožňující kvantifikaci regionálních rozdílů a komplexní zhodnocení pozice jednotlivých krajů v porovnání s ostatními.

Klíčová slova:

Časové řady, disparita, makroekonomické ukazatele, metoda normované proměnné, nomenklatura územních jednotek, region, regionalizace, souhrnný indikátor, statistická analýza.

1. CÍL PRÁCE A METODIKA

Cílem diplomové práce je vyhodnotit disparity mezi jednotlivými regiony ČR na základě vybraných makroekonomických ukazatelů. Ze čtrnácti sledovaných regionů na úrovni krajů (NUTS III) byl s ohledem na svá specifika vyloučen kraj Hlavní město Praha. Práce zkoumá výhradně makroekonomické ukazatele, a to v průběhu několika let, od roku 2005 až do roku 2012. Vzhledem k tomu, že je sledováno několikaleté období, byla zde využita analýza časových řad, konkrétně s použitím bazických indexů a tempa růstu ukazatelů. K popisu získaných dat bylo užito jednorozměrných i vícerozměrných statistických metod. Jednoduché prostředky statistických analýz posloužily pro hodnocení změn jednotlivých ukazatelů. Komplexní posouzení umožnila však až vícerozměrná analýza. Nedílnou součástí vícerozměrné analýzy bylo sestavení souhrnného indikátoru, který pomohl zhodnotit vzájemnou pozici regionů, sestavit jejich pořadí a pozorovat vývoj v čase.

Proces konstrukce souhrnného indikátoru se skládal z několika rozhodovacích fází, od výběru indikátorů až po výslednou volbu metody umožňující vzájemného srovnání regionů. Ve všech fázích docházelo k subjektivnímu rozhodování, které má bezesporu určitý vliv na výsledek. Po pečlivém uvážení se pro účely této práce jevílo jako příhodné nejprve odhalit disparity na základě metody semaforu, poté agregovat dílčí indikátory za pomoci metody průměrné odchylky, metody bodové, metody normované proměnné a výsledky metod následně porovnat prostřednictvím jejich variačních koeficientů. Variační koeficient zachycuje míru relativního rozptýlení dat a tím zároveň hloubku regionálních disparit. Stal se proto hlavním poskytovatelem informace o vhodnosti volby metody, jež podchycuje úroveň regionálních disparit nejlépe. Nelze však opomíjet fakt, že souhrnné indikátory vypovídají jen o té části reality, která byla popsána daty a jejich výpovědní hodnota také z velké míry závisí na užitých metodách zpracování dat. Toto pravidlo ovšem platí u všech statisticko-matematických modelů.

Analýza a zpracování výstupů probíhalo za použití tabulkového procesoru Microsoft Excel a programu pro zpracování statistických analýz Gretl. Data užitá pro hodnocení regionálních disparit byla čerpána ze statistik Českého statistického úřadu (ČSÚ) a portálu Regionálního Informačního Servisu (RIS).

2. ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ

Statistická analýza potvrdila, že mezi kraji České republiky existují poměrně významné rozdíly v úrovni ekonomických ukazatelů. Během sledovaného období zaujímal výrazně dominantní postavení Středočeský kraj, v závěsu za ním kraj Jihomoravský a Plzeňský. K uspokojivým výsledkům jmenovaných regionů zajisté přispívá ekonomická prosperita jejich centrálních měst. Za velkou výhodu Středočeského kraje lze považovat jeho propojenost s hlavním městem Prahou. Přínosem pro Plzeňský kraj je rozvoj tradičně průmyslového města Plzně a v Jihomoravském kraji se nachází Brno, druhé největší město České republiky. Naproti tomu zdaleka nejhorších celkových výsledků dosahoval Karlovarský kraj. Jak známo, Karlovarský kraj patří mezi regiony postižené útlumem těžby. Jednu z možností zlepšení situace v kraji by mohl představovat vládou zřízený sociální fond. Fond by měl být financován ze zvýšení poplatků z vytěženého uhlí a vybrané prostředky by se následně použily na podporu nových pracovních míst v zasažených oblastech. Dané opatření by jistě přispělo k řešení problémů souvisejících s nezaměstnaností v regionu.

Ve výsledku analýza vybraných makroekonomických aspektů ukázala, že jsou k nalezení podstatné rozdíly mezi regiony, přestože je Česká republika zemí relativně malou a národnostně v podstatě homogenní. Disparita je často chápána ve smyslu nežádoucího jevu, kdy negativní disparity představují slabé stránky nebo zranitelnost zkoumaného regionu. Avšak jsou zaznamenány také pozitivní disparity, ve smyslu silných stránek a výhod regionu. Jelikož je život lidí vždy významně ovlivňován podmínkami v místě, kde žijí, je v zájmu celé společnosti podporovat optimální využití rozvojového potenciálu každého jednotlivého kraje. Za kladnou stránku existence regionálních disparit lze považovat fakt, že podněcují veřejnou soutěž mezi regiony a tím působí na rozvoj společnosti. V první řadě je však důležité jednotlivé odlišnosti krajů odhalit. Odhalení disparit totiž může přispět k teoretické debatě o tom, jakými mechanismy regionální rozdíly vznikají, udržují se či zanikají. Tato diplomová práce přispívá k odhalení disparit a může tak vést k novým návrhům rozvoje regionů pomocí prostředků aktivní politiky.

3. VYBRANÉ LITERÁRNÍ A INTERNETOVÉ ZDROJE

BLAŽEK, Jiří, UHLÍŘ, David, *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2002. 212 stran. ISBN 80-246-0384-5.

ČADIL, Jan, *Regionální ekonomie. Teorie a aplikace*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 152 stran. ISBN 978-80-7400-191-8.

HENDL, Jan, *Přehled statistických metod zpracování dat*. 2. vydání. Praha: Portál, 2006. 583 stran. ISBN 80-7367-123-9.

HINDLS, Richard, HRONOVÁ, Stanislava, SEGER, Jan, FISCHER, Jakub, *Statistika pro ekonomy*. 8. vydání. Praha: Professional Publishing, 2007. 420 stran. ISBN 978-80-86946-43-6.

HUČKA, Miroslav, KUTSCHERAUER, Alois, *Metodologická východiska zkoumání regionálních disparit. XI. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2008. 7 stran. ISBN 978-80-210-4625-2.

KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava, MATES, Pavel, POSTRÁNECKÝ, Josef, WOKOUN, René, *Úvod do regionálních a správních věd*. 1. vydání. Praha: Codex Bohemia, 1996. 95 stran. ISBN 80-85963-18-3.

SCHILLER, Bradley R., *Makroekonomie dnes*. 1. vydání. Brno: Computer Press, 2004. 412 stran. ISBN 80-251-0169-X.

WOKOUN, René, MALINOVSKÝ, Jan, DAMBORSKÝ, Milan, BLAŽEK, Jiří a kolektiv autorů, *Regionální rozvoj*. 1. vydání. Praha: LINDE PRAHA, a. s., 2008. 480 stran. ISBN 978-80-7201-699-0.

URL: <<http://www.czso.cz>>
<<http://www.mmr.cz>>
<<http://www.risy.cz>>